

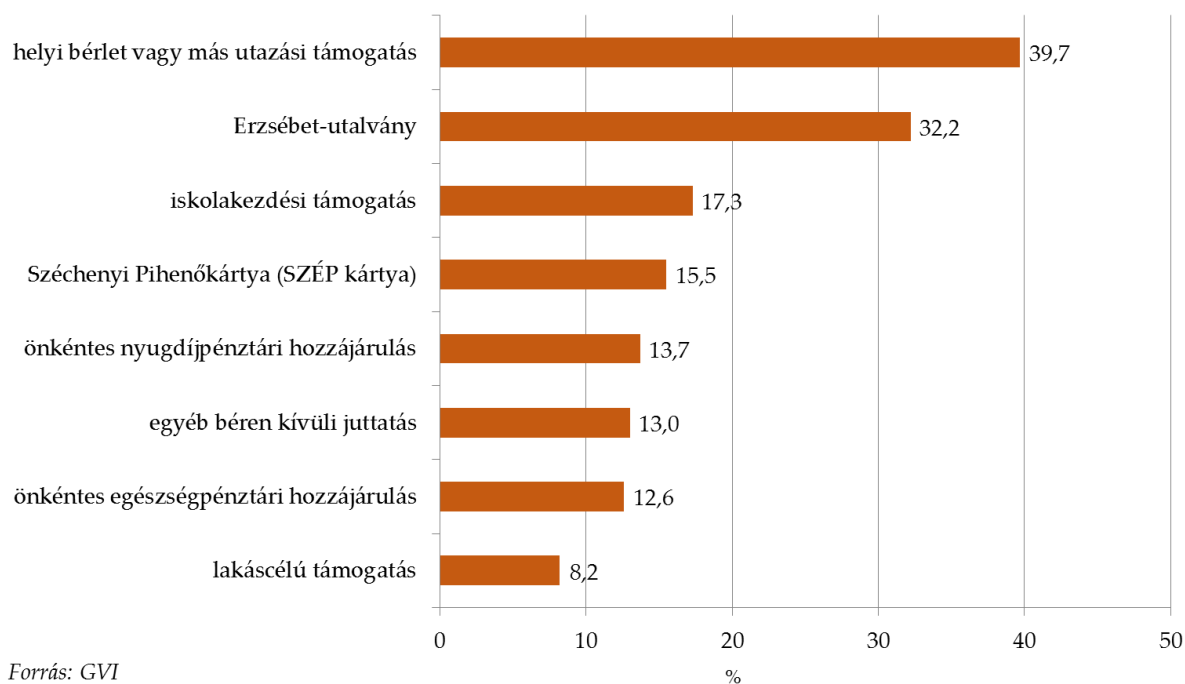
A béren kívüli juttatások alkalmazása a magyar vállalkozások körében

Elemzésünkben a hazai vállalkozások béren kívüli juttatások alkalmazásával kapcsolatos gyakorlatát mutatjuk be. Az elemzés az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) 2016. áprilisi konjunktúra-felmérésének adatain alapul, melynek részeként 2800 hazai vállalkozást kérdeztünk meg az általuk nyújtott béren kívüli juttatásokkal kapcsolatban. Az eredmények alapján a megkérdezett vállalkozások 55%-a nyújt munkavállalóinak legalább egy cafeteria-eszközt, a legnépszerűbb béren kívüli juttatásoknak pedig a helyi utazási támogatások és az Erzsébet-utalvány tekinthetőek. A béren kívüli juttatások alkalmazása összefüggésben áll a vállalatmérettel, a gazdasági ágazattal, a külföldi tulajdonhányaddal illetve az üzleti helyzettel: a legnagyobb arányban jellemzően a közepes- és nagyvállalatok, a feldolgozóiparban tevékenykedő, a külföldi tulajdonban lévő és a jó üzleti helyzetű cégek nyújtanak béren kívüli juttatásokat. A béren kívüli juttatásokra szánt keret összege a válaszadó cégek 83%-ánál nem változott az elmúlt évben. Azon cégek többségénél, amelyek csökkentették a béreket 2015-ben, a cafeteria-keret nem változott, közel egyharmaduk esetében pedig csökkent a béren kívüli juttatásokra szánt keret, azaz a válaszadó cégek nem kompenzálták a bércsökkentést béren kívüli juttatásokkal.

Jelen elemzés a GVI áprilisi konjunktúra-felvételének azon kérdéseire alapul, melyek a cégek által munkavállalóiknak kínált béren kívüli juttatásaira, illetve azok előző évi alakulására vonatkoztak. Az elemzés során a legalább egy munkavállalóval rendelkező 1771 cég válaszai alapján kapott eredményeket foglaljuk össze. A legalább egy munkavállalóval rendelkező válaszadó cégek 55%-a esetében az alkalmazottak legalább egy cafeteria-típusból részesülnek. A válaszadók által leggyakrabban alkalmazott béren kívüli

juttatás 2015 folyamán a helyi bérlet vagy más utazási támogatás (40%), valamint az Erzsébet-utalvány (32%) volt. Emellett a válaszadó cégek 17%-a nyújtott munkavállalóinak iskolakezdési támogatást, 16%-uk pedig SZÉP kártyát. Az egyéb béren kívüli juttatások (13%) között a válaszadók leggyakrabban ajándékutalványokat és ajándékokat, az ingyenes munkahelyi étkezés lehetőségét, a nyelviskolai képzések támogatását, illetve a cég termékeire nyújtott kedvezményt említették.

A válaszadó cégek által alkalmazott béren kívüli juttatások, százalék

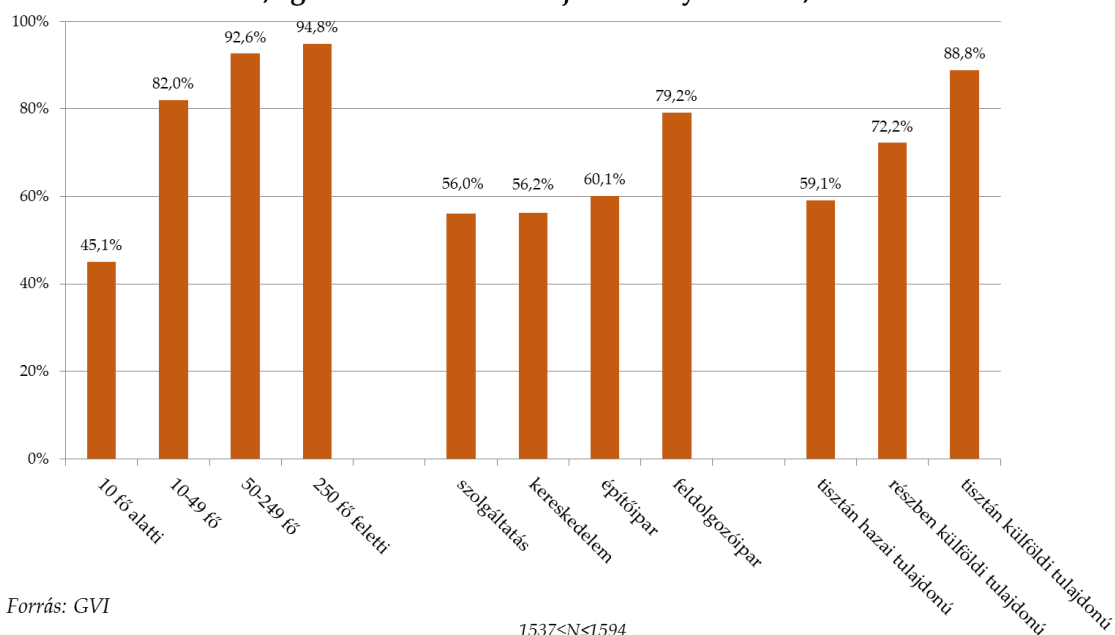
Forrás: GVI

1380≤N≤1579

A béren kívüli juttatások alkalmazása elsősorban a közepes- és nagyvállalkozásokra jellemző: míg a 10 fő alatti vállalkozások esetében a megkérdezett cégek mindössze 45%-a alkalmazott valamilyen béren kívüli juttatást, addig a 10 és 49 fő között foglalkoztató cégek körében ez az arány 82%, az 50 és 250 fő közöttiekénél 93%, míg a 250 főnél nagyobb nagyvállalatoknál 95% volt. Ágazatonként tekintve elmondható, hogy a válaszadók között a feldolgozóiparban tevékenykedő vállalkozások körében volt a legmagasabb a béren kívüli juttatásokat alkalmazók aránya (79%), az építőiparral

foglalkozók 60%-a, míg a kereskedelem és szolgáltatások területén működő válaszadók 56%-a nyújtott cafeteriát munkavállalóinak. Emellett az eredmények alapján a külföldi tulajdonhánnyal rendelkező cégek körében a legelterjedtebbek a béren kívüli juttatások: míg a tisztán hazai tulajdonban lévő vállalkozások esetében a válaszadók 59%-a alkalmazott legalább egy cafeteria-típust, addig a részben külföldi tulajdonban lévő vállalatok esetében az arány 72%, az ötven százalék feletti külföldi tulajdonarányal rendelkező cégek esetében pedig 89% volt.

A béren kívüli juttatásokat alkalmazó cégek aránya foglalkoztatottak száma, ágazat és külföldi tulajdon aránya szerint, százalék

A nagyvállalatok körében a leginkább elterjedt béren kívüli juttatás az Erzsébet-utalvány volt, amelyet a cégek 86%-a alkalmazott. A második leginkább használt támogatási forma esetükben a helyi bérlet és az egyéb utazási támogatások (81%), a harmadik pedig a SZÉP kártya (69%) voltak. A 250 fő alatt foglalkoztató cégek esetében elmondható, hogy a válaszadók körében a legelterjedtebb cafeteria-típus a helyi utazási támogatás, melyet az 50 és 250 fő közötti cégek 74%-a, a 10 és 50 fő közötti cégek 60%-a és a 10 fő alatti cégek 23%-a nyújt munkavállalóinak. Második helyen az Erzsébet-utalvány szerepel (rendre 72%, 44% illetve 17%-os aránnyal), valamint népszerű béren kívüli juttatás az iskolakezdési támogatás (rendre 52%, 23% illetve 7%) is. A SZÉP kártya ezen cégek esetében nem tartozik a leggyakrabban alkalmazott béren kívüli juttatások közé, így a felmérésben részt vevő cégek válaszai alapján megállapítható, hogy a pihenőkártya elsősorban a nagyvállalatok által nyújtott cafeteria-típus.

A különböző ágazatokat összehasonlítva megállapítható, hogy a helyi bérlet és az Erzsébet-utalvány minden szektorban a legnépszerűbb béren kívüli juttatások közé tartozott, és hasonló a helyzet a különböző külföldi tulajdonarányú cégek összevetésekor is. A SZÉP kártya elsősorban a feldolgozóiparban (a válaszadó cégek 26%-a alkalmazta) valamint a nagyobb részt külföldi tulajdonban lévő cégeknél (55%-uk alkalmazta) népszerű cafeteria-forma. A hazai, valamint részben hazai tulajdonú cégek esetében a harmadik legelterjedtebb béren kívüli juttatás az iskolakezdési támogatás volt (35%, illetve 15%). Emellett a válaszadó vállalatok közül az építőiparban, illetve a szolgáltató szektorban aktívak között viszonylag magas volt az egyéb béren kívüli juttatásról beszámoló cégek aránya (rendre 13%, illetve 15%), melyek között elsősorban a munkavállalóknak juttatott eseti jutalmakat, a munkahelyi étkezés lehetőségét és a különböző biztosításokat említették a válaszadók.

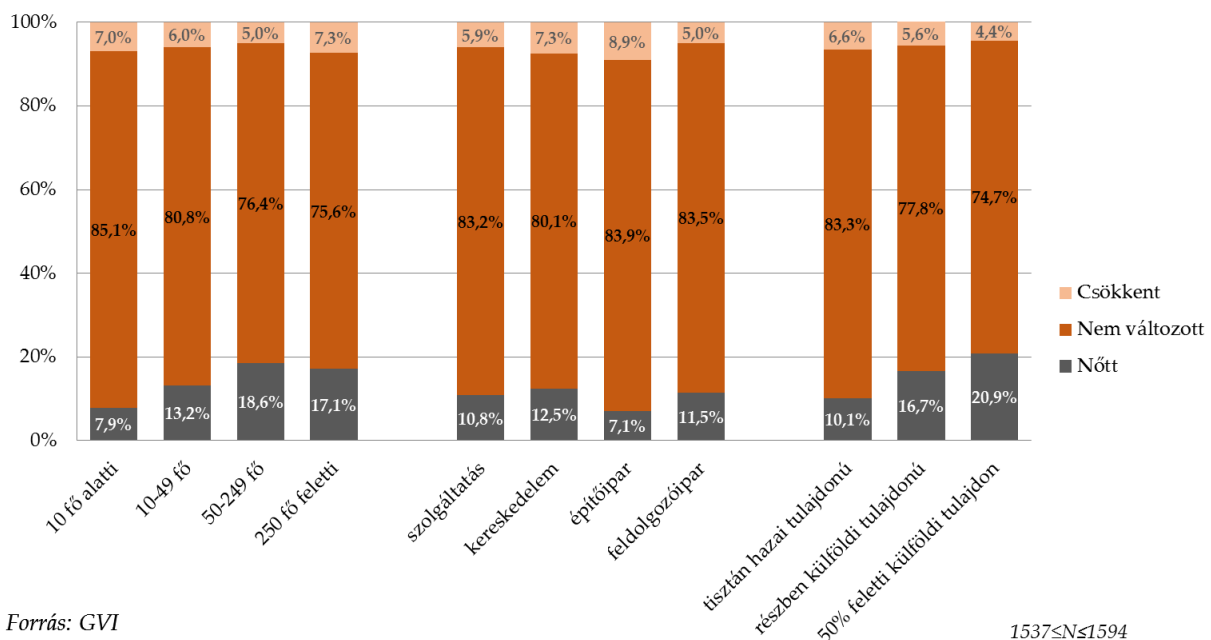
A válaszadók között gyakoribbak a béren kívüli juttatások azon cégek körében, amelyek jónak ítélték aktuális üzleti helyzetüket: 73%-uk alkalmaz legalább egy típusú béren kívüli juttatást, míg a kielégítő üzleti helyzetről beszámoló cégek esetében 61%, a rossz üzleti helyzetűek körében pedig 41% volt ez az arány. Emellett a cafeteria alkalmazása jellemzőbb volt azon vállalatok esetében, melyeknél a bruttó bérek emelkedtek az előző év folyamán (70%-uk nyújtott béren kívüli juttatást), mint azoknál, melyeknél a bérek nem változtak.

A cafeteria-ra szánt keret alakulása 2015-ben

A béren kívüli juttatásokra szánt keret összege a válaszadó cégek 83%-ánál nem változott 2015 folyamán, míg 7%-uk az előző évhez képest a

keret csökkenéséről, 11%-uk pedig annak megemeléséről számolt be. A válaszadók között legnagyobb arányban az 50 és 250 fő között foglalkoztató cégek körében fordult elő a cafeteria-keret emelése (19%), míg a 10 fő alatti cégeknek mindössze 8%-a emelte az összeget. Ágazatokat tekintve a kereskedelemben volt a legmagasabb a keretet növelő cégek aránya (13%), de a cégek több, mint 10%-a növelte a béren kívüli juttatásokra szánt összeget a szolgáltató és a feldolgozóipari cégek körében is (rendre 11%, illetve 12%), míg az építőiparban aktív válaszadók esetében az arány 7% volt. A – béren kívüli juttatásokat legnagyobb arányban nyújtó – külföldi tulajdonú cégek 21%-a emelte a cafeteria-keretet, míg a részben külföldi cégek 17%-a, a tisztán hazai tulajdonú cégeknek pedig 10%-a számolt be emelésről.

A béren kívüli juttatásokra szánt keret alakulása 2015-ben foglalkoztatottak száma, gazdasági ágazat és külföldi tulajdonarány szerint, százalék

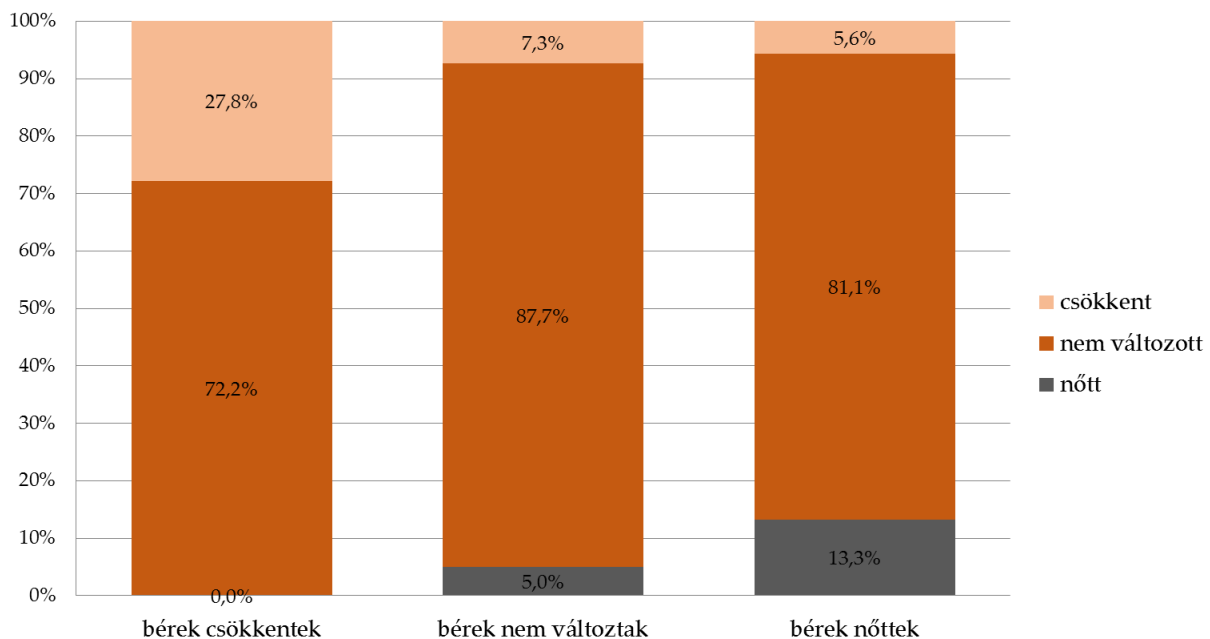
Nem meglepő módon a válaszadók között az üzleti helyzetüket jónak értékelő cégek

körében magasabb, 16%-os volt a cafeteria-keretet emelő cégek aránya, mint a kielégítő

üzleti helyzetűek (9%) és a rossz üzleti helyzetben lévők (5%) körében. Utóbbiak 18%-a csökkentette a béren kívüli juttatásokra szánt keretet 2015 folyamán. A bérek növeléséről beszámoló cégek 13%-a a cafeteriára szánt keretet is emelte. Ezzel párhuzamosan azon válaszadó cégek közül, amelyek csökkentették

a béreket, egy sem emelte a béren kívüli juttatásokra szánt keretet, mi több 28%-uk esetében ez a keret is csökkent. Azaz a válaszadó cégek nem kompenzálták a bércsökkenést béren kívüli juttatásokkal, a megszorítás pedig közel egyharmaduk esetében a béren kívüli juttatásokra is kiterjedt.

A cafeteriára szánt keret változása a bérek változása szerint

Forrás: GVI

N=1326

A válaszadó cégek 37%-a megfelelő vagy inkább megfelelő eszköznek tartja a béren kívüli juttatásokat a vállalat vonzóbbá tételére a munkavállalók körében, míg 34%-uk kevésbé megfelelőnek vagy nem megfelelőnek, 29%-uk pedig közepesre ítélte a cafeteria szerepét. A

béren kívüli juttatások hatását iskolai osztályzatokhoz hasonlóan értékelve a legjobb osztályzatot átlagosan azon cégek adták, melyek maguk is alkalmaznak egy vagy több cafeteria-típust.

A kínai adósságválság

Tavaly július óta időről időre a kínai gazdasággal kapcsolatos hírek rengetik meg a világ tőzsdéit. Az instabilitás legfontosabb oka, hogy a világ második legnagyobb gazdaságában gyorsan nő a magánszektor adósságállománya, és egyre több a problémás, nem teljesítő hitel. A kormány a Kínai Kommunista Párttól szokatlan módon közel egy év alatt nem volt képes rendezni a helyzetet; megoldási kísérletei hosszú távon több kárt okozhatnak, mint hasznot. Kérdés, hogy ez a folyamat hová vezet – az optimisták szerint nincs mitől tartani, borúlátóbb elemzők azonban valószínűnek tartják a kínai gazdasági növekedés megtorpanását, sőt extrém esetben akár az államcsődöt is.

Gyorsan szaporodó hitelállomány

2015 nyarán [kipukkadt](#) a kínai tőzsdei buborék: a sanghaji tőzsde, miután 150%-kal növekedett a megelőző év folyamán, három hét alatt 30%-ot esett. A kormányzat beavatkozásai nem hozták meg a várt sikert. Ettől kezdve az egész világ számára nyilvánvaló, hogy a kínai gazdaság komoly

problémákkal küszködik. A téma vizsgálatát nagyban nehezíti, hogy a kínai gazdasági adatok megbízhatósága általában [kérdéses](#). Azonban pontos adatok nélkül is felvázolhatóak a világ második legnagyobb gazdaságának tendenciái, és ezek aggodalomra adnak okot.

**A sanghaji összetett tőzsdeindex alakulása,
2014. július - 2016. július**

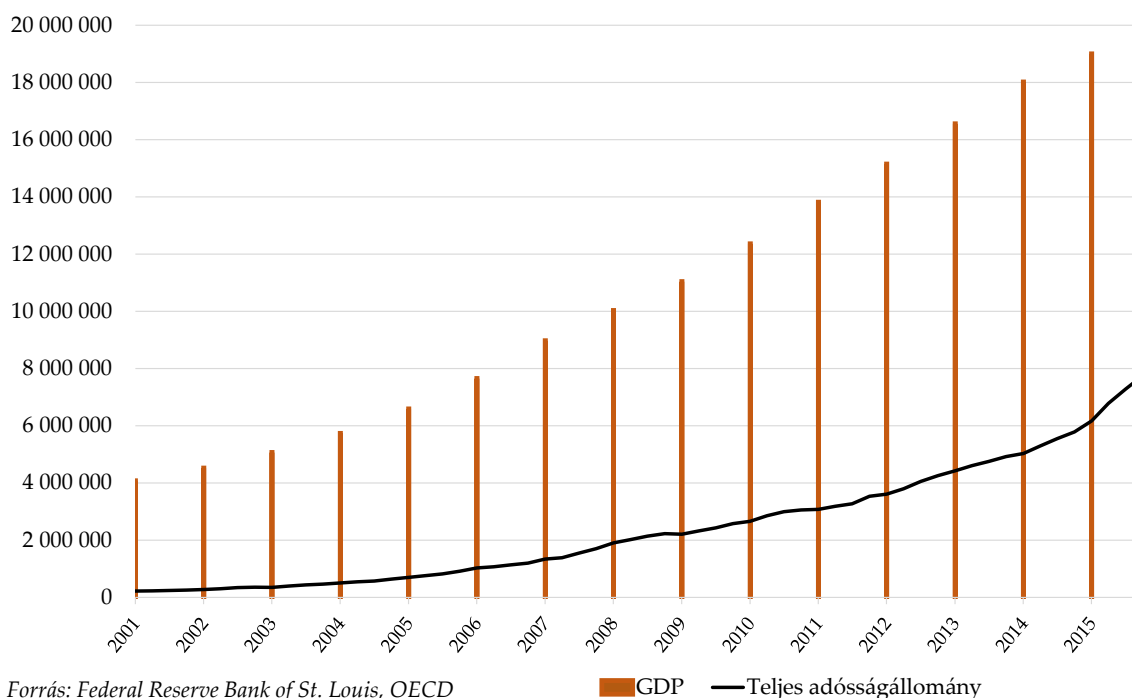
Forrás: investing.com

Az egyik ilyen jól látható folyamat az ország eladósodottságának gyors növekedése. Míg Kína teljes adósságának a GDP-hez viszonyított aránya egy évtizeddel ezelőtt 150% körül volt, ma már 240-270%-ra rúg. Ez a változás ráadásul egy olyan időszakban következett be, mikor a nemzeti össztermék folyamatosan viszonylag gyors ütemben nőtt – tehát a tényleges adósságnövekedés még annál is nagyobb, mint amit a GDP-hez mért arányok mutatnak.

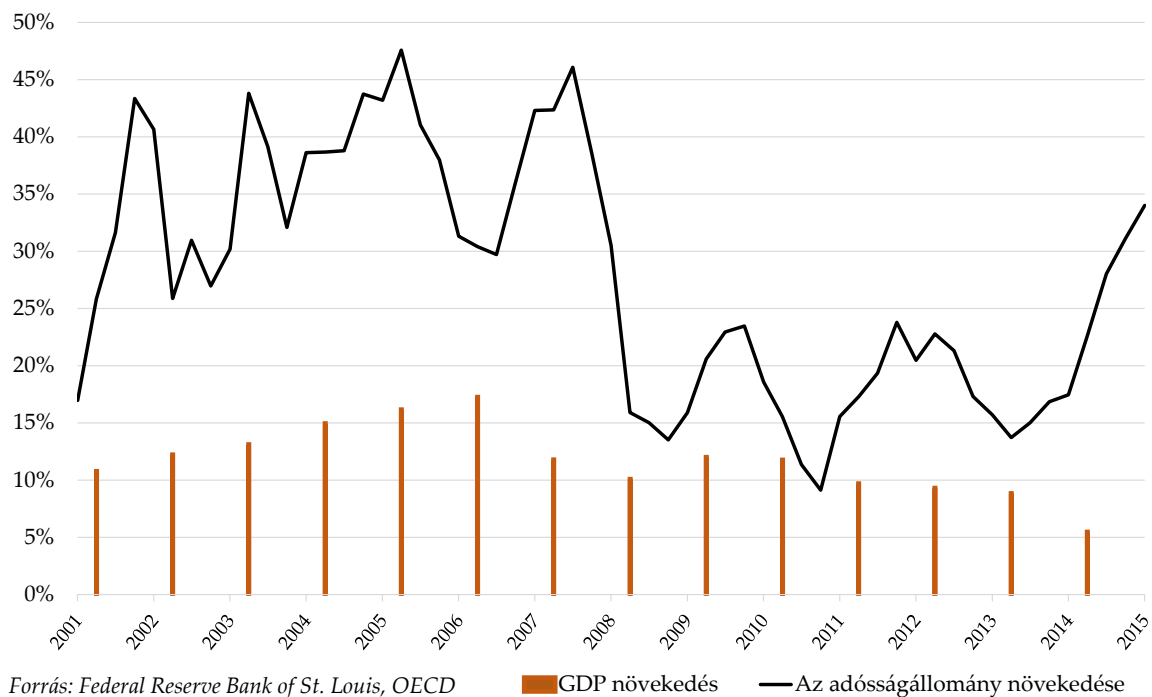
A teljes adósság túlnyomó többségét a magán-szektor tartozásai adják. A kínai államadósság, bár 2010 óta növekvő pályán van, a hivatalos adatok [szerint](#) még mindig csak a GDP 43,9%-át teszi ki, ami mind a nyugati világ országaihoz, mind Ázsia vezető gazdaságaihoz képest alacsony érték. Ráadásul Kína nettó hitelező, azaz a más országoknak nyújtott hitelei meghaladják az államadósságát.

A magánszektor eladósodottságának meg-növekedése egyrészt a 2008-ban kirobbant gazdasági válság hatásainak tudható be – ennek során a kormány, a gazdaság élénkítése érdekében, hitelek felvételére [bátorította](#) a gazdasági szereplőket. A kölcsönből való költsékezés azonban hamarosan ijesztő méreteket öltött, aminek az utóbbi két évben felszínre kerültek a negatív hatásai. 2014-ben az ezer legnagyobb kínai cégnek magasabb volt a kamattartozása, mint az adózás előtti nyeresége. Az új hiteleknek nagyjából 40%-át korábbi hitelek kamatainak törlesztésére veszik fel. Másrészt a 2015-ös tőzsdei buborék kezdő magánbefektetők tömegét vonzotta a sanghaji tőzsdére, akik közül sokan hitelből vásároltak részvényeket – a tőzsde bedőlésének hatására így jelentősen megnőtt a késve vagy egyáltalán nem fizető magánhitelek aránya. 2016 tavaszán hivatalos adatok szerint a banki kölcsönök 5,5%-a volt problémás, azonban, mint arra már utaltunk, a valós helyzet ennél még súlyosabb lehet.

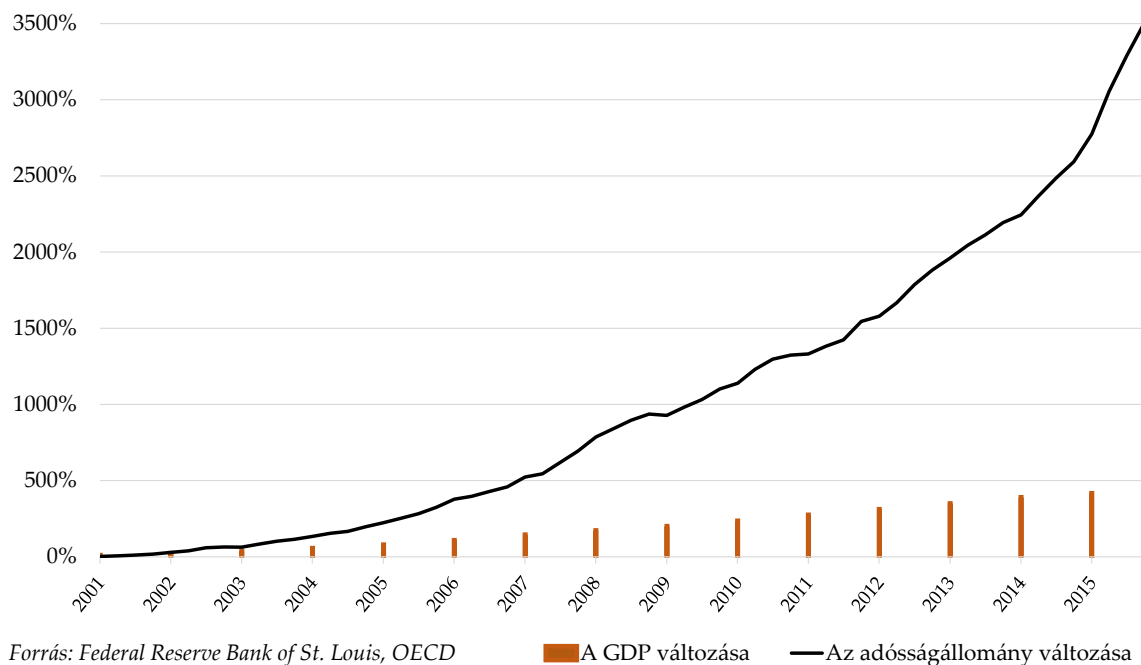
A kínai GDP és a teljes adósságállomány alakulása, millió dollár

A kínai GDP éves és a teljes adósságállomány negyedéves változása

A kínai GDP és a teljes adósságállomány változása a 2000. évi helyzethez képest

Megoldási próbálkozások

A kínai kormányzat két fő módon próbálja kezelni a problémát: a hitelek részesedésre váltásának támogatásával, illetve a problémás hitelekkel fedezett értékpapírok piaca dobásával. A Nemzetközi Valutaalap [figyelmeztetése](#) szerint azonban ha ezek nem egy széleskörű, a probléma gyökerére irányuló intézkedéscsomag részei, akkor hosszú távon nem hogy nem oldják meg, de még súlyosbíthatják is a helyzetet.

A tartozások részesedésre váltása leronthatja a vállalatvezetés színvonalát, illetve mesterségesen életben tarthat olyan állami tulajdonú cégeket, amik egyébként már életképtelenek. A problémás hitelek újracsomagolása szintén küszködő vállalatok lélegeztető gépen tartásához vezethet. A [másik gond](#) ezzel a megoldással az, hogy a problémás hitelekkel

Következmények

A Kínával foglalkozó elemzők egy része az erős központi politikai hatalom miatt nem tart attól, hogy a helyzet komoly problémákat fog okozni. Véleményük szerint a kínai kormány a társadalmi stabilitás fenntartása érdekében, ha szükséges, jelentősen be fog avatkozni a gazdaság működésébe – akár olyan módon, ami a nyugati világban elképzelhetetlen – és ezzel meg fogja akadályozni a válsághelyzet kialakulását. Meglátásuk szerint a kínai magánadósság gyors növekedése nem fenyeget egy, a 2008-ashoz hasonló válság kirobbantásával, mivel a kínai pénzügyi rendszer alapvetően nem piaci, hanem politikai alapon működik.

A Kína helyzetét vizsgáló elemzők másik része azonban azon az [állásponton](#) van, hogy a

fedezett értékpapírok túl illikvidek a külföldi befektetőknek, Kínában pedig nincs elég tapasztalt intézményi befektető ennyire komplex termékek beárazásához. Ezért az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ezeket az értékpapírokat legfőképp állami bankok és vagyonkezelők veszik. Ez gyakorlatilag állami kiegészítést jelent a bedőlő hiteleseknek, és nem annak a piaci alapú megoldásnak az érvényesülését, amire elvileg az intézkedés irányul. Ezen kívül eddig körülbelül 7,5 milliárd dollárnyi rossz hitellel fedezett értékpapírt dobtak piacra, miközben a Bloomberg becslései szerint 2300 milliárd dollárra rúghat a fenyegetett vállalati hitelek értéke (ez egyébként közelíti a kínai GDP negyedét). Ez a program tehát a mérete miatt sem lehet megoldás a magánszektor eladósodottságának problémájára.

hitelek halmozása nem folytatódhat vég nélkül, és ha a kínaiak tovább halogatják a probléma megoldását, az egy ponton hirtelen lelassulást, vagy akár államcsődöt fog okozni. Véleményük szerint a kínai gazdaság korábban határozott állami irányítása meggyengült, a kormány már nem is mindig tud lépést tartani az eseményekkel. Ezt mutatja az is, hogy virágzik az illegális pénzügyi szektor: 2014 óta évi 30%-kal nőtt az illegális hitelek („árnyékhitel”) értéke. Szintén növeli az aggodalmakat a növekedés lassulása. A hivatalos adatok [szerint](#) még mindig 6% feletti ütemben bővül Kína gazdasága, de ahhoz, hogy a GDP-t egy jüannel növeljék, 4 jüan hitelt kell [felvenniük](#), tehát a növekedés már nem hatékony.

Ha Kína tényleg összeomlik a hitelei alatt, annak komoly negatív hatása lehet a [világgazdaságra](#). 2015 nyarán mindössze 2%-kal [értékelték le](#) a júant, de már ez is válsághelyzetbe sodorta a nyersanyagexportból élő fejlődő gazdaságokat, és több másik délkelet-ázsiai valuta leértékelődéséhez vezetett. Egy recessziós időszak nagyságrendekkel erősebb hatást fejthet ki: nem csak a

nyersanyagexportőrök, hanem minden olyan ország megérezheti, amely a kínai piacokra termel, és ezen keresztül az egész világon hatással lehet a pénz- és értékpapírpiacon. Az elemzők egyetértenek abban, hogy ez a válság nem hasonlítana a 2008-asra, ahhoz azonban túl sok az ismeretlen tényező, hogy pontosabb becslésekbe lehessen bocsátkozni.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal

		Vonatkozási időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
Németország	Munkanélküliség változása (ezer fő)	(Jún)	-6	-5	-10
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Jún)	54,4	52,0	52,1
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(Jún)	108,7	107,5	107,8
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(Jún)	102	103	104
USA	Munkanélküliségi segélykérelmek, 4 hetes átlag (ezer fő)	(Jún)	266,75		
	CB fogyasztói bizalmi index	(Jún)	98,0	93,3	92,4
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Jún)	51,4	50,8	50,7
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Jún)	50,0	50,0	50,1

¹ <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Survey-Results/Business-Climate/>

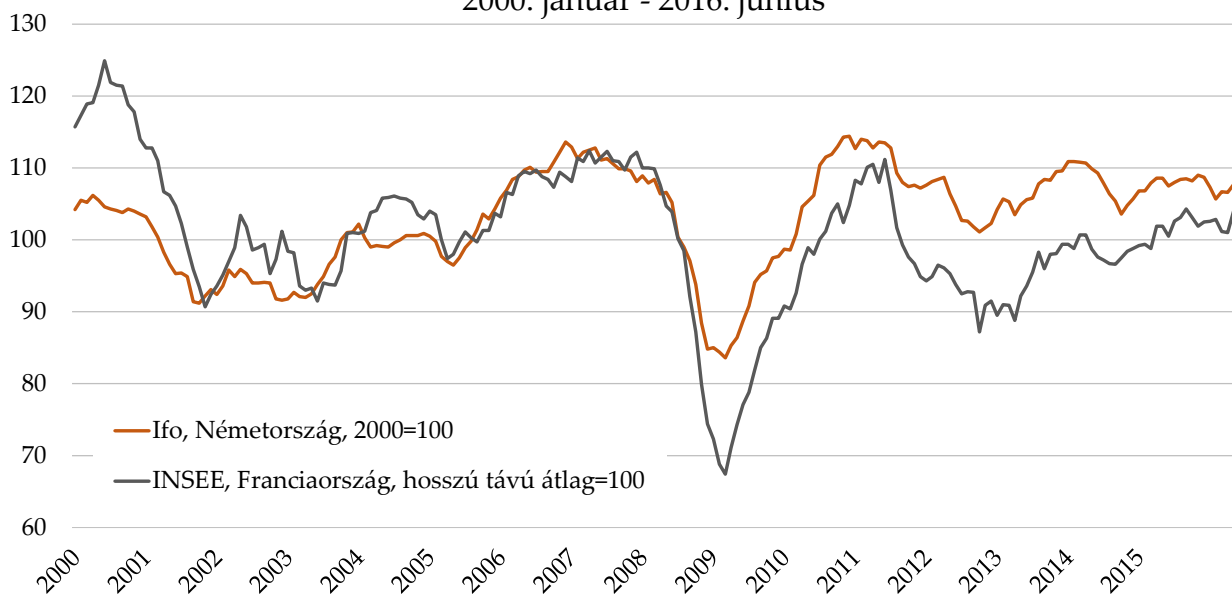
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

Ismét jól teljesített a német gazdaság: a vártnál nagyobb mértékben csökkent a munkanélküliek száma, valamint az előrejelzett csökkenés helyett nőtt a feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) és az IFO üzleti bizalmi indexe is. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi index viszont a vártnál nagyobb mértékben csökkent, bár még mindig a hosszú távú átlag fölött alakult. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index az előrejelzésekhez képest jóval nagyobb mértékben nőtt, és a feldolgozóipari PMI is jól alakult. A kínai beszerzési menedzserindex az előző hónapokhoz hasonlóan stagnált.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Az üzleti bizalom megítélése Németországban és Franciaországban, az Ifo és az INSEE vállalati konjunktúra-felmérései alapján,
2000. január - 2016. június

Forrás: www.cesifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1034 Budapest, Bécsi út 120.

Tel: 235-05-84

Fax: 235-07-13

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Limbec Zsófia, elemző, MKIK GVI

Nábelek Fruzsina, elemző, MKIK GVI

Kompaktor Emília

Kutatásvezető:

Tóth István János, tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,

ügyvezető, MKIK GVI

e-mail: tothij@econ.core.hu

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2016. június, Budapest,

2016-07-06